

Томислав Ж. Јовановић*
Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Оригинални научни рад
Примљен: 05. 10. 2016.
Прихваћен: 20. 10. 2016.

СЛОВО О НИЋИФОРУ ФОКИ И О КРЧМАРИЦИ ТЕОФАНИ

У овом раду говори се о приповеци посвећеној трагичном крају цара Нићифора Фоке, кога је убио Јован Цимиски, а помогла му у томе царица Теофана. Историјске чињенице имају о том догађају своју верзију збивања, а приповетка у великој мери мења њихов смисао, будући да у њој постоје фолклорни наноси обogaћени легендарним призвуком казивања. Најупечатљивији је Теофанин лик, која је била кћи крчмарице. Приповетка је написана на грчком језику крајем XII – почетком XIII века и преведена је на словенски. Сачуване су две варијанте, дужа и краћа. Српски преписи познају обе варијанте. Њихов текст приређен је уз праћење осталих преписа.

Кључне речи: цар Фока, Теофана, убиство, српски преписи, издање текста.

Византијски цар Нићифор II Фока владао је од 963. до 969. године. Његову владавину окончао је насилно Јован Цимискије и наследио га на престолу погубљењем, за које се сматра да је потпомогнуто Фокином супругом Теофаном¹. Овај догађај описан је у грчким летописним и историографским делима Лава Ђакона, Михаила Псела, Јована Скилице и Јована Зонаре. На књижевном пољу појавила се повест крајем XII – почетком

* tomjovan1@gmail.com

¹ П: Сырку, *Византијская повѣсть обѣ убиеніи императора Никифора Фоки въ старинномъ болгарскомъ пересказѣ*, Санктпетербургъ 1883; И: Ђурић, *Породица Фока*, Зборник радова Византолошког института, XVII, Београд 1976, 189–296; Б: Крсмановић, Д. Целебџић, *Јован Цимискије и Нићифор II Фока: позадина и мотиви једног убиства с предумишљајем*, Зборник радова Византолошког института, XLVII, 2010, 83–120.

XIII века на грчком језику која на литераран начин сагледава убиство цара Фоке.² То дело одступа умногоме од историјске подлоге, али, својствено књижевном уобличавању, маштовитом имагинацијом уводи чиниоце који га приближавају сужеима фолклорне нарације.

Лик цара Нићифора Фоке близак је аскетском типу владара који се својим односом према браку и жени, начину спавања на камењу „оштром као нож” и непрестаном појању псалтира уз мољење Богу приближава монашком лику. Иако је историјски цар Фока имао једног брата, у овој повести њих је било осморица, тако да мотив деветоро браће улази у митолошки круг бројева који почивају на укорењеним фолклорним обрасцима стваралаштва. То се читује већ у сцени у којој су цару Фоки дошли бољари, кнезови, војници и патријарси да га моле да се жени. Он им је обећао да ће им испунити жељено, али им је попут модела неких бајки ставио до знања да ће се оженити оном којој буде одговарала обућа (калиге) коју је дао да се направи изузетно мале величине и веома тесна. Тиме је Фока намеравао да отклони могућност да ће се пронаћи особа са тако малим стопалима. Начин трагања за одговарајућом девојком такође има призив мотива потеклог из бајке. Иако је на Фокино изненађење пронађена девојчица којој је пристајала неочекивана обућа, цар је одржао обећање и оженио се. Царевом одлагању да ступи у брачни однос одговарао је, макар за извесно време, узраст девојчице која још није стасала да постане жена. Пошто се цар венчао са њом због људи, остао је доследан у свом односу према њој, јер је се није дотицао. Њено далеко ниже порекло од царског, јер је била кћи крчмарице, унело је додатан подстрек да се њен карактер испољи касније као проблематичан и лакши за осуду.

Царево избегавање телесне блискости са супругом Теофаном трајало је све док она није довољно одрасла и њена красота била веома велика, када је једног дана своју зрелост исказала на речит и поетичан начин. Блиско симболици старозаветне *Песме над песмама*, Теофана осликава своју набујалу младост и спремност да се сједини са мужем: „Господару, јабуке твоје доспеле су и трешње твоје узреле су и време ти је да их бе-

²К. Мечев, *Възмездие за жестокостта: Към въпроса за идейната характеристика и времепоявата на средновековния български апокрифен разказ за убиството на византийския император Никифор Фока от крчмарката Теофана*, Литературна мисъл, 2. Софиа 1975, 115–136; Ё. Turdeanu, *Le dit de l'empereur Nicéphore II Phocas et de son épouse Théophano*, Thessalonique 1976; М. А. Салмина, *Повесть о Никифоре Фоке*, Словарь книжников и книжности Древней Руси, вып. II (вторая половина XIV–XVI в.), часть 2, Л-Я, АН СССР, Институт Русской литературы (Пушкинский дом), „Наука”, Ленинград 1989, 255–256; А. Милтенова, *Крчмарката Теофана*, Старобългарска литература. Енциклопедичен речник, „Петър Берон”, Софиа 1992, 245–246.

реш.” Чувајући своју намеру да буде чедан и у новим околностима, када је Теофана стасала да буде жена, цар јој је саопштио потпуно неочекивану замисао:

Уђути, уђути, Теофано, сачекај мало док не одем у Јерусалим и поклоним се за тебе и за себе. Када дођем, учинићу себе игуманом и тебе игуманијом и спасићемо душе наше, а потом шта нам буде³ (*Стара српска књижевност. Хрестоматија*, 2000: 412).

На овакво царско одлучно одбијање да се телесно зближи са Теофаном царица је спремила освету која ју је најпре одвела другом мушкарцу. Изабрала је царског велможу Цимискија, који је био у великој части. Њено убеђивање да Цимискија одведе у своје тајне одаје и да се слегне са њим наишло је на његово одбијање. Увођењем мотива женске омађијаности Теофана је постигла жељено чешћим одлажењем Цимискију, а он је, као из сна пренувши се, схватио шта се догодило и да је тиме издао свог цара, о чему говоре и његове речи кајања: „О, тешко мени, куда денух себе и Теофану!” Да ово није било све што је Теофана желела, њено убеђивање Цимискија да погуби цара Фоку достигло је градациони врхунац. Уза све негодовање и одупирање Цимискија да не жели тако нешто да учини, у њему је настао преокрет када му је Теофана обећала да ће га учинити царем.

Грађена на контрастима, пре свега ликова, а онда и сцена у којима се очитују сучељавања, ова повест казује о царском погубљењу такође кроз принцип супротности. У тренутку када Теофана тајно уводи Цимискија у цареву одају у намери да га погуби, присутна је доследност испољена у царској навици да седи над Псалтиром читајући га. На другој страни јавља се кратак опис царског мача са особинама преузетим из народне традиције, јер он плива кроз метал „као кроз воду”. Такав мач у рукама Цимискија лако је посекао царев врат. Са друге стране, испуштени Псалтир из царских руку погодио је Цимискија у главу и догађа се скоро истовремена смрт обојице – и цара и његовог убице.

Даљи ток повести после оваквог царског окончања водио је ка Теофанином испуњењу замисли да читав догађај прикаже као својевољан царев одлазак са двора на далек пут у Јерусалим заједно са својом браћом

³ У препису старе збирке Народне библиотеке у Београду број 104 одговор цара Фоке Теофани нешто је развијенији и у преводу гласи: „Теофано, то што би било међу нама, била би саблазан за свет. Него, стрпи се мало а ја ћу поћи у Јерусалим и поклонити се за мене и за тебе. И када се вратим, учинићу те у једном манастиру игуманијом, а ја ћу бити у другом манастиру, и душе наше спасићемо.” (*Хрестоматија средњовековне књижевности*, том I, 2012: 294).

и Цимискијем. Да би убедила поданике у такво уверење, она је цареву тело сакрила уз помоћ две девојке слушкиње у дубоку јаму која се налазила на скровитом месту у двору. Цимискијево тело сакрила је на друго место. Лукљавством је намамила исте ноћи појединачно и свих осморо царево браће и гурнула их у исту јаму погубивши их. Да би све изгледало убедљивије, Теофана је до зоре нашла другог мужа и учинила га царем. Њеном мало вероватном убеђивању и приказивању изненадно промењеног стања на двору ипак су поверовали и покренули се по копну и по мору да траже свог цара. На велико разочарење што га нису нашли, приморали су Теофану да каже истину о свему. Иако је са упорношћу одбијала да призна шта је учинила, једна од двеју девојака које су јој помагале да скрије цареву тело и да погуби његову браћу, одала ју је, а казна је била сурова – њена утроба расточена је по граду.

У краћој варијанти повест се окончава тиме што се проналази цареву тело са телом браће и увиђа се да су она постала света. Поједине верзије ове варијанте у једној реченици указују на погубност злих жена: „Видите ли, браћо, какве мужеве жене погубе?”⁴ Дужа варијанта препознатљива је по свом завршетку, који доноси придику о злим женама: „Видите ли, браћо, како пет жена погубише пет мужева? Теофана цара Фоку и његових деветоро браће, Ева Адама из раја изведе и погуби, [Далида] прелашћу Самсона, цара Давида сузама из ума изведе и погуби, и Велзавелја пророка Илију по свету гоњаше, Иродијада Јована Крститеља погуби ради прљавог смешаша.”⁵ Овакво окончање повести по свој прилици преузето је из засебног списка посвећеног злим женама, који се јавља у низу варијанти и преписа током средњег века (Каган 1989: 399–401; Милтенова 1994: 28/29; 131–136).

Повест је преведена на словенски језик и позната је у две варијанте у бугарским, српским и руским преписима са жанровским одређењем у наслову као *слово*. Најстарији сачувани српски препис прве, краће, варијанте потиче из XIV века и налазио се у старој збирци Народне библиотеке у Београду, изгорелој у немачком бомбардовању 1941. године, под бројем 104 (на странама 48а–49б, у даљем спомињању користимо скраћеницу Сп)⁶. Из XV века постоји српски препис који се налази у рукописној збирци Народне библиотеке „Свети Кирил и Методиј” у Софији са сигнатуром

⁴ Према препису старе збирке Народне библиотеке у Београду број 104.

⁵ Према препису рукописне збирке Патријаршијске библиотеке у Београду број 343.

⁶ Издање *Слова* у: М. Сперанскій, *Замѣтки о рукописяхъ Белградскихъ и Софійской библиотекъ*, Извѣстія Историко-филологическаго Института князя Безбородко въ Нѣжинѣ, XVI, Москва 1898, 57–59; Превод овог преписа у: *Стара српска књижевност. Хрестоматија*, 411–414; *Хрестоматија средњовековне књижевности*, том I, 293–296.

677 (на листовима 10–13), познат као Тиквешки зборник⁷ (користимо скраћеницу На). У манастиру Никољцу у Црној Гори чува се рукопис са преписом *Слова* под бројем 82 и исписан је у периоду 1515/1520. године (на страницама 66б–70б, користимо скраћеницу Н). Из XVI века потиче српски препис који се налази у рукописној збирци Хрватске академије знаности и умјетности у Загребу са сигнатуром III а 10 (на страницама 37а–39а).

Другој, нешто дужој, варијанти припада препис из збирке Патријаршијске библиотеке у Београду са сигнатуром 343, који потиче из последње четвртине XVII века (на страницама 451а–454а). Близак овој варијанти јесте препис са примесама бугаризама из XVII века из рукописне збирке Народне библиотеке „Свети Кирил и Методиј” у Софији са сигнатуром 326 (на страницама 126б–128б).

Осврћући се на најстарији текст повести, који се налазио у изгоре-лој збирци Народне библиотеке у Београду, Михаил Сперански указао је на одлике архаичнијег лексичког слоја који се више очувао него у млађим преписима, чиме се могао одликовати првобитни текст превода или прераде (Сперански 1898: Замјтки, 49). Бавећи се овим *Словом*, М. Сперански је имао могућност да користи издања два словенска преписа, једног бугарског⁸ и другог српског⁹. Овом приликом разматрамо српске преписе, који на очигледан начин показују знатну разноликост, настајалу у различитим срединама, временима и потеклих од различитих писара, што се може уочити поређењем наведених преписа.

Иако првој верзији припадају четири српска преписа, међу њима запажају се мање или веће разлике. То се нарочито испољава у разликама које су видљиве између Сп са једне стране и Н, На са друге стране¹⁰. Већ испод самог наслова једино Сп има уобичајену формулу *Благослови, оче*,

⁷ Издање овог зборника заједно са повешћу: Н. А. Начовъ, *Тиквешки рѣкописъ*, Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, VIII, София 1892. Превод овог преписа у: *Из старе српске књижевности*. Превео и саставио Миливоје М. Башић. Четврто, исправљено и нешто допуњено, издање. Београд, Издавачка књижарница Геце Кона, 1931, 43–46; *Из наше књижевности феудалног доба*. Друго допуњено издање. Избор, редакција, превод и коментари Драгољуб Павловић и Радмила Маринковић. Предговор Драгољуб Павловић. Сарајево, „Свјетлост”, 1959 [Треће и четврто издање: Београд, „Просвета”, 1975. Библиотека Просвета, књига 102], 203–205.

⁸ Препис из рукописа Библиотеке Румунске академије наука број 740: П. Сърку, *Византійская повѣсть*, 111–113.

⁹ Препис у Тиквешком зборнику у Народној библиотеци „Кирил и Методиј” у Софији број 677: Н. А. Начовъ, *Тиквешки рѣкописъ*, 8–9.

¹⁰ Овом приликом нисмо имали могућност да у поређења укључимо и препис збирке ХАЗУ број III а 10.

за тражење благослова пред читање наглас присутнима. Почетак *Слова* нешто је проширенији у Сп и блискији древним саставима који временску удаљеност од актуелне садашњости смештају у неизмерну давнину. Док Н и На имају једноставнији приступ почетној нарацији речима „Беше цар Фока”, Сп попут бајки уводи препознатљив образац „У она времена беше цар Фока”. Лексичка решења у сва три преписа у знатној мери подударна су, али понекад она се крећу у кругу синонима. Тако се уочава већа лексичка разлика коју носи На наспрам Н. У напоредном исказивању то изгледа овако:

Н	На	Н	Сп
ндеже	гдѣ	боа се	оубоа се
ннѣди вѣщѣи	злѣкомѣ	вѣз'мѣше	поимѣше
бл(а)го	блѣгѣтнѣво	прндоу	вѣзвращоу се
съвраш(е) се	прнбра се	красеѣи се	оукрасивши се
вѣз'мѣше	прнедше	сковѣромѣ(ѣ)	цолемѣ
прѣидеѣ се	прѣти се	бл(а)говѣханѣ	(во)на блѣговѣхання
ѡбнѣан	наоу	бл(а)говѣханѣ	вона
ѣбѣлѣкѣи	ѣблани	ц(а)риградѣ(ѣ)	градѣ(ѣ)
прндоу	вѣзвращоу се	ѡт[ѣ]врьзоше	ѡкрыхоу
ч(ѣ)стѣи	члѣтн		
съмеси се	сълежеш се		
вѣзвѣноуѣвѣ	вѣспренѣв се		
ндеже	где		
железо	чѣ		
съзадѣи	ѡ задѣи		
расѣче	прѣсече		
закѡбана	закѡпана		
посла	поути		
съвраше се	прнбраше се		
слышнѣ	послоушанѣ		
послаше	пвстнше (се)		
ѡбрѣтоше	вндѣше		

<p>и на зтрѣ посла по вьсекоу градоу, и събраше се вьси малѣи и велицѣи вельмоужѣи и еп(н)ск(о)пѣи</p> <p>поставѣи на столѣ своел(ь), да вьдѣтъ вац[ь] ц(а)рь а цнѣмоужь придець</p> <p>тогда болярѣи и вси людѣе съ рнданїем[ь] спѣшно. послаше по цорь и по свьхъ, да бѣише его вьзвратѣнн. и дондоше до їер(оу)с(а)л(н)ма. и не оберѣтоше его. и вьзвратише(е) се и рѣше къ ц(а)р(н)цѣи</p> <p>како дѣноу ц(а)ра н(а)шего, и братїю ег(о) и чюждахъ се в(ь)си людѣе. от[ь]к[оу]доу исходитъ бл(а)говуханїе</p> <p>и оберѣтоше с(в)етаа телѣса, плакающа врьхъ, въ цѣрѣиже истѣкше кс(тѣ) от[ь] с(в)етїи(ь) телѣсь. и хотѣхъ изетїи с(в)етаа телеса. нь не хотѣху изетїи. а</p>	<p>а вацѣ гна. да с'дрьжитъ црѣво дондеже сонь</p> <p>И вси болярѣ вьз'мльви(х)у глїоще и плачюще. и распоустиху по цорю испнтоюще и не оберѣтоше. еда би кто вѣдѣль со нїемь. прнбраше се пакы въ црнградъ и рѣше</p> <p>како гнѣ нашъ съ брати сконци. она бо все єдино глѣше и вси бо не разоумѣдоху ѿкоу је вона</p> <p>(н) видѣху ю пльноу цврѣ плавающюу. и хотѣху нхъ изетїи. нь пакы не вьсхотѣху с'гаа тѣлеса изыти из' рока</p>
---	---

За разлику од текстова прва три преписа четврти се разликује језички по томе што је у њему извршена српска вокализација полугласника у јаком положају вокалом *a*. Тако се срећемо са речима како су се иначе према српскословенском читању изговарале: *ваврже*, *вацамъ*, *вацамиши*, *вазвращѣ се*, *вазрасте*, *вападахъ*, *васегда*, *васи*, *васни*, *вахождахъ*, *ка*, *корабаль*, *на* (у значењу *него*, *али*), *са*, *сабраше се*, *сазади*, *сатворити*, *сатворшаго*. Поред ове, доследно спроведене појаве, искрсавају неке црте народног језика. Тако се изоставља слово *x* у речима *итростию* и *равростию*. Наспрам облика имена *фока* јавља се и варијанта са замењеним *ф* словом *в*: *вока*, што је иначе одлика појединих српских народних говора. Уместо српскословенског облика прилога *здѣ* срећемо варијанту *тви* из народног језика. Необично је такође што се једино у овом препису поред словенске речи *рат* (наели се юхъ ратию) јавља и грчка реч *полем* (πόλεμος) у изразу *наситити се полема*.

Мада сачувана у скромном обиму, српска рукописна традиција приповетке о крчмарици Теофани и убиству цара Фоке показује богату варијантност, која је проистекла из стваралачке тежње појединих писара, који нису били само пуки преносиоци затечених предлогака у нове преписе, него и спремни да понегде преуреде и измене токове казивања. Уосталом, то је са књижевне стране значајна текстолошка иновација, а уношењем речи из личног говора писара награда за сваког проучаваоца.

У додатку доносимо приређена издања два до сада необјављена преписа. Један је из рукописне збирке манастира Никољца број 82, уз поређења са преписима Сп и На. Други приређени препис узет је из рукописа збирке Патријаршијске библиотеке у Београду са сигнатуром 343.

ЛИТЕРАТУРА

Башић 1931: *Из старе српске књижевности*, превео и саставио Миливоје М. Башић, Четврто, исправљено и нешто допуњено издање. Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 43–46; *Из наше књижевности феудалног доба*.

Ђурић 1976: И. Ђурић, *Породица Фока*, Зборник радова Византолошког института, XVII, Београд, 189–296.

Јовановић 2000: *Стара српска књижевност. Хрестоматија*, приредио и превео Т. Јовановић, Београд: Филолошки факултет; Крагујевац: „Нова светлост”, 412.

Јовановић 2012: *Хрестоматија средњовековне књижевности*, том I, Старословенска и преводна књижевност, приредио и на савремени српски пренео Т. Јовановић, Београд: Филолошки факултет, Библиотека Српска књижевност (Коло Стара српска књижевност, књига I, 294).

Каган 1989: М. Д. Каган, *Слова о добрых и злых женах*, Словарь книжников и книжности Древней Руси, вып. II (вторая половина XIV–XVI в.), часть 2, Л-Я, АН СССР, Ленинград: Институт Русской литературы (Пушкинский дом), „Наука”, 399–401.

Крсмановић, Целебцић 2010: Б. Крсмановић, Д. Целебцић, *Јован Цимискије и Нићифор II Фока: позадина и мотиви једног убиства с предумишљајем*, Зборник радова Византолошког института, XLVII, 83–120.

Мечев 1975: К. Мечев, *Възмездие за жестокостта: Към въпроса за идейната характеристика и времепоявата на средновековния български апокрифен разказ за убиството на византийския император Никифор Фока от крчмарката Теофана*, Литературна мисъл, 2. София, 115–136.

Милтенова 1992: А. Милтенова, *Крчмарката Теофана*, Старобългарска литература. Енциклопедичен речник, „Петър Берон”, София, 245–246.

Милтенова 1994: А. Милтенова, *Цикъл разкази за злите жени в сборниците със смесено съдържание през Средновековието*, Старобългарска литература, 28–29, 131–136.

Начов 1892: Н. А. Начовъ, *Тиквешки ржкопись*, Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, VIII, София.

Салмина 1989: М. А. Салмина, *Повесть о Никифоре Фоке*, Словарь книжников и книжности Древней Руси, вып. II (вторая половина XIV–XVI в.), часть 2, Л-Я, АН СССР, Институт Русской литературы (Пушкинский дом), „Наука”, Ленинград, 255–256.

Сирки 1883: Сырку, *Византійская повѣсть объ убіеніи императора Никифора Фоки въ стариномъ болгарскомъ пересказѣ*, Санктпетербургъ.

Сперански 1898: М. Сперанскій, *Замѣтки о рукописяхъ Белградскихъ и Софійской библиотекъ*, Извѣстія Историко-филологическаго Института князя Безбородко въ Нѣжинѣ, XVI, Москва, 57–59; Превод овог преписа у: *Стара српска књижевност. Хрестоматија*, 411–414; *Хрестоматија средњовековне књижевности*, том I, 293–296.

Турдеан 1976: É. Turdeanu, *Le dit de l'empereur Nicéphore II Phocas et de son épouse Théophano*, Thessalonique.

Павловић, Маринковић 1959: *Из старе српске књижевности*, друго допуњено издање, избор, редакција, превод и коментари Д. Павловић и Р. Маринковић, предговор Д. Павловић, Сарајево: „Свјетлост”. [Треће и четврто издање: Београд: „Просвета”, 1975, Библиотека Просвета, књига 102], 203–205.

Томислав Ж. Йованович

СЛОВО О НИКИФОРЕ ФОКЕ И КОРЧМАРКЕ ФЕОПАНЕ

Резюме

Византийский император Никифор II Фока правил с 963 по 969 год. Его убил Иоанн Цимисхий, который и занял престол. Считают, что Цимисхию в этом оказала содействие супруга Фоки Феопана. Это событие описано в греческих летописных и историографических сочинениях Льва Диакона, Михаила Пселла, Иоанна Скилицы и Иоанна Зонары. В конце XII – начале XIII века возникла повесть на греческом языке, где убийство царя Фоки представлено в художественном преломлении. Повесть во многом удаляется от исторической основы, но при помощи воображения, характерного для литературного оформления, в нее вводятся факты, приближающие ее к сюжетам фольклорного повествования. Известны сербские списки краткого и пространного варианта повести.

Ключевые слова: император Фока, Феопана, убийство, сербские списки, издание текста.

Манастир Николѡац, број 82, 1515/1520. година, 666-706

(666) Слово ѿ ц(а)рѣи фѡцѣ. и ѿ братѣи кр(о). како погоубѣи их(ь)¹ едѣнна²
крѣ(ь)марѣица въ³ единою нощь⁴.

Бѣше ц(а)рѣ Фока⁵. и⁶ имаше⁷ ѣ-братѣ⁸. бѣхоу бо в(ь)си храбрѣи, **идеже⁹ чюахоу
рать¹⁰. не събирахъ вонскоу свою, нь къждо ѿт[ь] братѣи¹¹ самѣи хождахоу¹². и разбивахоу
инѣ¹³ ц(а)рѣи. и вонскоу¹⁴. и ѿбхождахоу все земле¹⁵. егда быс(ть) кто¹⁶ хитростѣю. или
*инѣми вѣщымѣи¹⁷ наелъ се на них(ь). и желяхоу да би се насѣитили рати. нь¹⁸ не ѿбрѣтахоу
се¹⁹. || (67а) и тако²⁰ почиваше все земля при ц(а)ри фѡце. и не бѣ въ ц(а)р(ь)ствѣи его²¹
ни севаста. ни прах²²тора ни вонскоу²². ни кое властѣи²³. ни кое²⁴ ц(а)реве. нь живеше все
земля безъ мьльвѣи^{25, 26}.

¹ На -1.

² На + (ж)ена.

³ Сп: Слово ѿ тефани крѣмарѣици. како црѣ фѡцѡу погоуби и братѣю его на.

⁴ Сп + елви ѿ. Въ она врѣмена; На: въ едѣнъ днь.

⁵ Сп: фѡука.

⁶ На -1.

⁷ Сп: имѣаше.

⁸ Сп: братен, + свонхъ.

⁹ На: гдѣ.

¹⁰ На: рати.

¹¹ На: ѿ братѣи.

¹² На: самѣ си хождаше.

¹³ На -1.

¹⁴ На: вонски.

¹⁵ На: всю землю.

¹⁶ На -1.

¹⁷ * На: злобомъ.

¹⁸ На: и.

¹⁹ На: и.

²⁰ На: така.

²¹ На: въ неговѣ црѣствѣ.

²² На: ни вонске.

²³ На: вонске.

²⁴ На -2.

²⁵ На: безъм'вно.

²⁶ ** Сп: зѣло. и ѿбрѣтахоу всю землю. егда где насѣитили се быхоу полема. и не ѿбрѣтахоу да би
кто вонскою или хрѣлостноу наелъ се ихъ. они бо ѣ. ходѣхоу ишоуше рать. не поедлахоу съ собою никогоже. они бо
храбростноу все црѣ и все языки разбивахоу. они вси ѣ братен бѣхоу в(о)голоубени въ ноци безъ сна прѣбывахоу.
всегда слаवेशе въ псалтири. царь фѡука егда хотѣаше спати, имѣаше въ полатѣ своен послано каменне јако и
ножь остро. тоу бо бѣ толоу поконше. и всю ноцъ непрѣстанно поаше.

и²⁷ събравшїи(ь) се бо(л)аром(ь) и кнеземь. и вельмьземь²⁸. и патрїарх(ь) ѿ **еп(и)ск(о)пом(ь)²⁹. и сътворише съвѣтъ и рѣше. сїи ц(а)рїе свѣтїи соу(т)ь. и³⁰ женїи не помнють. да бнше³¹ нам(ь) *от[ь] т(о)г(о) сѣмена бива лїи. ц(а)рїе вьсегда да тако мирь почнваеть. без мльвїи³². аще л(и)³³ они иждивоуть житїе свое³⁴. и пакы настаноут(ь) ц(а)рїе. какож(е) и прѣжде. и боудеть мирь оуснїе. нь събравшїи се³⁵ братїе идѣмь къ ц(а)рѣ³⁶ п(о)молим се емоу³⁷ || (б7б) да помнеть себѣ женоу. и сътворитъ плод[ь]. и боудеть намь бл(а)го³⁸ ц(а)р(ь)ство вь вѣкїи.

и тако³⁹ събраш(е) се⁴⁰ вьси,⁴¹ придоше къ ц(а)рѣ. и рѣше⁴² пом(и)лоуи насъ господ[и]не⁴³ ц(а)роу⁴⁴. едино прошенїе⁴⁵ просїи(мо) ⁴⁶ в тѣбѣ⁴⁷, даждь⁴⁸ намь. *прошенїе н(а)ше. и како видѣ⁴⁹ ц(а)рѣ съ ѡмленїемь⁵⁰. просецнхъ⁵¹. и⁵² р(е)че⁵³ нмь⁵⁴, тако ми сътворишаго⁵⁵ ме⁵⁶ ц(а)ра⁵⁷. и вьсоу вьселен'ноую, дам(ь) вам(ь)⁵⁸ прошенїе ваше. *они же⁵⁹ рѣше ема⁶⁰

²⁷ Сп, На -1.

²⁸ Сп: воємь.

²⁹ На: епїкоупїе и патрїарси.

³⁰ На -1.

³¹ На: бн.

³² * На: вьсегда црѣтко бнло ѿ того семене. да вьсегд(а) свѣт снко почнваеть. безм'л'в'но.

³³ На -2.

³⁴ На ↔.

³⁵ На: съберете се.

³⁶ На + да.

³⁷ На: црѣ.

³⁸ На: нблѣотїтнво.

³⁹ На -1.

⁴⁰ На: прибра се.

⁴¹ На: вса земля и.

⁴² ** Сп: патрїархомь и придоше къ црїю фоуцѣ и глѣше емоу.

⁴³ Сп: гн, + помлоуи на.

⁴⁴ Сп -1.

⁴⁵ На: прощенїе.

⁴⁶ Сп: проснмь.

⁴⁷ Сп: 3, 1, 2.

⁴⁸ Сп, На: дан.

⁴⁹ На: и.

⁵⁰ На: радостню.

⁵¹ На: просеще и.

⁵² * Сп: того гн. како бо нхъ видѣ црѣ великою радостню глѣхоу.

⁵³ Сп + къ.

⁵⁴ Сп + съ заклетнємь; На -1.

⁵⁵ Сп: сътвориви.

⁵⁶ Сп: на; На -1.

⁵⁷ Сп -1; На: црѣх.

⁵⁸ Сп -1.

⁵⁹ На -1.

⁶⁰ На -1.

господ[и]не. ц(а)роу⁶¹ понмѣи себѣ женоу, и сътвори чѣда. с(ы)ни и дащ(е)рѣ. да въсегда сѣмѣ⁶² твое боуд[е]ть до вѣка⁶³.

и⁶⁴ тако слѣнша ц(а)рь чессо просецих(ь)^{65, 66}. и⁶⁷ боа се⁶⁸ заклетѣа. и сътвори калѣгы⁶⁹ малы⁷⁰. и р(е)чѣ⁷¹ мл(ь)⁷². понм(е)тѣ || (б8а) калѣги⁷³ и понщете⁷⁴, да надеж(е)⁷⁵ се прѣнмѣть⁷⁶. то⁷⁷ прив[е]детѣ, *и⁷⁸ боуд[е]ть мнѣ⁷⁹ ц(а)рѣица.

они⁸⁰ же⁸¹ въз'мѣше⁸² калигѣ⁸³. *и⁸⁴ обидоше в'се хорѣи и градовѣи⁸⁵. не прѣш(е) се⁸⁶ ниг'де⁸⁷. егда придоше въ никомидѣю. обрѣт(е) се дѣщи некѣе⁸⁸ крѣт'марѣица⁸⁹, и мѣ юн ф-ефана⁹⁰ и тоу прѣше⁹¹ калѣге⁹². и тоу⁹³ сънидош(е) се⁹⁴ патрѣар'си и кнезѣи⁹⁵ *и в'си

⁶¹ На -1.

⁶² На: црство.

⁶³ На: 2, 3, 1.

⁶⁴ На -1.

⁶⁵ На: прошахоу.

⁶⁶ * Сп: тога къ недюу рѣше. како јеси добръ къ всен твоѣи дръжавѣ. да би илѣль црцоу да ны веселимъ се ѿ тодѣ. понеже би сътворишь сѣвоу цртва ти. выноу до вѣка на црть добраго плода твоего не оскоудѣло би. Тога црѣ помисли на срци своѣмъ.

⁶⁷ На -1.

⁶⁸ Сп, На: оувоа се.

⁶⁹ Сп: калигиѣ, + велико тѣсны и; На: калигѣ.

⁷⁰ На: малѣ.

⁷¹ Сп + къ.

⁷² Сп: нидь.

⁷³ Сп: калигиѣ; На: калигѣ.

⁷⁴ Сп, На -2.

⁷⁵ Сп: гдѣ; На: егда.

⁷⁶ Сп, На ↔; Сп + калигиѣ.

⁷⁷ На: на ногоу.

⁷⁸ На: ми тон.

⁷⁹ * Сп: хоцетъ быти вамъ.

⁸⁰ Сп -1.

⁸¹ Сп: и; На -2.

⁸² Сп: покѣше; На: прѣмѣше.

⁸³ Сп, На: калигѣ.

⁸⁴ На -1.

⁸⁵ На: градовѣ, + и.

⁸⁶ На: не прѣхоу се.

⁸⁷ На: 4, 1, 2, 3.

⁸⁸ На: в единно.

⁸⁹ На: крѣт'цѣ.

⁹⁰ * Сп: и не обрѣтоше нигдеже да пондоут' се. прѣшеше же къ единноу крѣт'марѣици. илѣаше једно дѣте иденѣль ф-ефаноу.

⁹¹ Сп, На: прѣхоу се.

⁹² Сп: калигиѣ; На: калигѣ.

⁹³ На -1.

⁹⁴ Сп: сънидохоу се.

⁹⁵ Сп: кнезѣи и вонѣ; На: 3, 2, 1.

людїе. и съ радостїю велїкою^{96,97} приведоше ю⁹⁸ къ ц(а)роу⁹⁹. ц(а)рь же¹⁰⁰ людїи рад[и] вѣнча се¹⁰¹ съ нею¹⁰², нь не прїидесї се¹⁰³ къ¹⁰⁴ нем.

*ц(а)рь имаше обичан¹⁰⁵ въ полате своен. непрѣстан'но¹⁰⁶ чыгеше¹⁰⁷ ѱал'тїнрь, егда хотѣше¹⁰⁸ починвти. имаше¹⁰⁹ каменїе остро тако¹¹⁰ ножѣве, и на том' почиваше. а постелѧ ц(а)рьска люд[и] рад[и] стоѧше^{111, 112}. и¹¹³ възрасте феофана¹¹⁴, *и быс(ть) красота¹¹⁵ ен¹¹⁶ велїка¹¹⁷ ѕѣла || (бзб) и въ єдинь д(ь)нь¹¹⁸. р(е)че къ ц(а)роу. г(оспод)и¹¹⁹ *яблѣкїи¹²⁰ твон доспелн соут(ь), и црешнїи¹²¹ твон¹²² ѕзрренїи¹²³ соуть¹²⁴. и¹²⁵ врьме ес(ть) т(ѣ)бѣ брати их(ь)¹²⁶.

⁹⁶ На: велиною, + и.

⁹⁷ * Сп: и поемше феофану съ радостїю и съ чєстїю.

⁹⁸ На: тесофану.

⁹⁹ Сп + гїюще се ꙗко мамъ гжа.

¹⁰⁰ Сп + фюка; На -1.

¹⁰¹ На: 3, 4, 1, 2.

¹⁰² Сп: 3, 4, 5, 6, 1, 2.

¹⁰³ На: прїти се.

¹⁰⁴ На: съ.

¹⁰⁵ На: наоу.

¹⁰⁶ На -1.

¹⁰⁷ На: чташе.

¹⁰⁸ На: хотѣаше.

¹⁰⁹ На + въ полатѣ своен.

¹¹⁰ На + и.

¹¹¹ На: 3, 1, 2.

¹¹² * Сп ъ.

¹¹³ Сп: ꙗга; На -1.

¹¹⁴ Сп: феофана.

¹¹⁵ На: лѣпота.

¹¹⁶ На -1.

¹¹⁷ На: вѣлїа, ↔.

¹¹⁸ * Сп ъ, + тога.

¹¹⁹ На: гїе.

¹²⁰ На: яблани.

¹²¹ На: црѣшна.

¹²² На: твоа.

¹²³ На: ѕзрѣла.

¹²⁴ На: ѣ.

¹²⁵ На -1.

¹²⁶ На: те, ↔.

ц(а)рь р(е)че мльѣи мльѣи, феофану¹²⁷. пождѣи мало донд[е]же идоу¹²⁸ на їер(оу)с(а)л(н)мь, и поклоню се за те¹²⁹ и за себѣ¹³⁰. егда придоу¹³¹. сътворю *себѣ нгоумена. и т(е)бѣ нгуменію¹³². и сп(а)себѣ д(оу)ше наше, а¹³³ ѿ том[ь] что боуд[е]тъ нам[ь]¹³⁴.

*от[ь] тв(о)г(о) ч(а)са¹³⁵ проклѣта феоф(а)на¹³⁶ зле помислѣи¹³⁷, въ ср[ь]д[ь]цѣи своел[ь]. и възыска¹³⁸ моужа, и бѣше ѿ ц(а)ра вельмоужь¹³⁹. въ ч(ь)стѣи¹⁴⁰ вѣлице. иже ема цинискѣи¹⁴¹, и приде къ нему феоф(а)на. и р(е)че боудѣи съ мною. оны же¹⁴² от[ь]бѣгаше и г(а)лолаше. не сътвори то гос[по]д[и]ноу моему. она же красецѣи се¹⁴³ прихощаше¹⁴⁴. на ложѣи его¹⁴⁵ блазнаше¹⁴⁶ его. || (69а) и тако поел[ь]¹⁴⁷ съмеси се¹⁴⁸ съ нею. тогда цинискѣи¹⁴⁹ ѿкы¹⁵⁰ от[ь] сна, възвнуоувь¹⁵¹ въсплака се. вел'ми¹⁵² и р(е)че. ѿ горѣ мнѣ камо дѣноу сѣбѣ, и феофану, феоф(а)на р(е)че. мльѣи мльѣи цинискѣи¹⁵³. азъ те¹⁵⁴ прѣведоу и¹⁵⁵ погубѣиши ц(а)ра¹⁵⁶. и ти боудешѣи ц(а)рь.

¹²⁷ На: теофана, ↔.

¹²⁸ * Сп: чрѣшнѣ твоѣ оузрѣла ѿ, врѣце и тебѣ зобати. и велька твоѣ вѣлани доспѣла ѿ. и ре црѣ къ феофанѣ. феофану что намъ боудеть ѿ томъ. то ѿ блазнь свѣтоу. нь потрѣпи мало и азъ (пондоу?).

¹²⁹ На: тебѣ.

¹³⁰ Сп, На: 4, 5, 1, 2, 3, + и.

¹³¹ Сп, На: възвращоу се.

¹³² На: нгоуменицѣ.

¹³³ На -1.

¹³⁴ * Сп: тебе въ единомъ монастырн нгоумницоу. а азъ въ другоумъ боудоу. и дѣе наше спсѣвѣ.

¹³⁵ * Сп: Тога.

¹³⁶ Сп: и.

¹³⁷ На: помисли помисль зль.

¹³⁸ На + себѣ.

¹³⁹ На: члвкъ.

¹⁴⁰ На: млти.

¹⁴¹ На: чиниски.

¹⁴² На -1.

¹⁴³ На + глѣше.

¹⁴⁴ На: прѣходѣ.

¹⁴⁵ На: и.

¹⁴⁶ На: блазнаше.

¹⁴⁷ На -1.

¹⁴⁸ На: сълежеш се.

¹⁴⁹ На: чинискиѣ.

¹⁵⁰ На: ѿко.

¹⁵¹ На: възпренъв се, + и.

¹⁵² На -1.

¹⁵³ На: чинискине.

¹⁵⁴ На: тебѣ.

¹⁵⁵ На + ти.

¹⁵⁶ На: црѣ.

и приведе его въ полатоу ц(а)ревѣ¹⁵⁷. идѣже¹⁵⁸ чѣтешѣ¹⁵⁹ ѡал'тирь. и приде съзидѣн. и въз'мь¹⁶⁰ мьць ц(а)ревѣ и ж[е] плаваше железо¹⁶¹ тако вода¹⁶². и даде цинискію¹⁶³ и р(е)че оударѣн¹⁶⁴ не кон се. и съзидѣн¹⁶⁵ здарѣн¹⁶⁶ его, и расѣче¹⁶⁷ ег(о) на двоѣ¹⁶⁸. ц(а)р же расеченъ врьже ѡал'тирь и оударѣн циниска¹⁶⁹ въ главѣ. и¹⁷⁰ тоу¹⁷¹ ѡба оумрѣста.

бѣше бо пропасть велѣа¹⁷², закована¹⁷³ въ полате ц(а)реве¹⁷⁴. ѳеѡфана¹⁷⁵ же¹⁷⁶ съ двѣма д(ѣ)в(н)цама ѡт[ъ]врьзе пропасть. || (б9б) и въврьже ц(а)ра¹⁷⁷, а¹⁷⁸ цинискіа¹⁷⁹ иньде съкрѣн. и покрѣн пропасть. сковѣром(ь).¹⁸⁰ и призѣнваше *по єдѣннома братоу ц(а)ревоу. г(лаго)ле¹⁸¹ ц(а)рь те зоветъ¹⁸², ѡни мнѣхъ¹⁸³ некѣн¹⁸⁴ глас(ь) ес(ть)¹⁸⁵, и приходѣхъ. ѡна же¹⁸⁶ срѣташе¹⁸⁷ их(ь), съ свѣщамн, и прилаше¹⁸⁸ их(ь). тако¹⁸⁹ любѣщѣн¹⁹⁰, и привождше¹⁹¹ ихъ

¹⁵⁷ На: црѣ.

¹⁵⁸ На: гдѣ.

¹⁵⁹ На: чташе.

¹⁶⁰ На: възетъ.

¹⁶¹ На: мчь.

¹⁶² На: вода.

¹⁶³ На: цинискію.

¹⁶⁴ На: здри.

¹⁶⁵ На: ѡ здан.

¹⁶⁶ На: здри.

¹⁶⁷ На: прѣсече.

¹⁶⁸ На + него.

¹⁶⁹ На: его.

¹⁷⁰ На -1.

¹⁷¹ На: тши.

¹⁷² На: велика.

¹⁷³ На: закопана.

¹⁷⁴ На: 4, 1, 2, 3.

¹⁷⁵ На: ѡна.

¹⁷⁶ На -1.

¹⁷⁷ На: црѣ.

¹⁷⁸ На: и.

¹⁷⁹ На: циниски.

¹⁸⁰ На -1.

¹⁸¹ * На: вратню. кождо по єдинѣ гѣше приди.

¹⁸² На ↔.

¹⁸³ На: мнѣще.

¹⁸⁴ На: некон.

¹⁸⁵ На ↔.

¹⁸⁶ На -1.

¹⁸⁷ На: срѣщаше.

¹⁸⁸ На: приелаше.

¹⁸⁹ На -1.

¹⁹⁰ На: любѣ.

¹⁹¹ На: привождаше.

над[ь]¹⁹² пропасть. *и тако до свѣта въсех(ь) погоубы, онѣи стоупахъ, мнѣше послан(ь)но кс(ть). и вып[а]дахоу въ пропасть¹⁹³, и обрѣте себѣ ннѡг(о)¹⁹⁴ моужа.

и на втрѣе¹⁹⁵ посла¹⁹⁶ по всемоу граду, и събраше се¹⁹⁷ вси¹⁹⁸ малѣи и велицѣи¹⁹⁹ вельмоужѣи²⁰⁰ и єп(н)ск(о)пѣи²⁰¹. и р(е)че нмь слышите²⁰² болгарѣи²⁰³ малѣи и велицѣи и вси людѣе²⁰⁴. вашъ господ[и]нъ ц(а)рь. а мон моужь съ || (70а) братѣю²⁰⁵ свою²⁰⁶. и²⁰⁷ ѡтнде на їер(оу)с(а)л(н)мь. а сего моужа поставѣи на столѣ своел(ь)²⁰⁸, да вѣдетъ²⁰⁹ вам[ь] ц(а)рь а мнѣ моужь.

тогда²¹⁰ болгарѣи²¹¹ и²¹² вси людѣе²¹³ съ рнданѣем[ь]²¹⁴ спѣшно. послаше²¹⁵ по морю и по сяхъ, да бѣише єго възвратѣи. и дондоше²¹⁶ до їер(оу)с(а)л(н)ма²¹⁷. и не обрѣтоше єго²¹⁸. и²¹⁹ възвратиш(е) се и рѣше къ ц(а)р(н)цѣи²²⁰. повѣждь нам(ь) ц(а)р(н)це, како дѣноу ц(а)ра н(а)шего, и братѣю єг(о). нсхождаш(е) же²²¹ бл(а)говханѣе, ѡт[ь] с(в)етѣих(ь)²²² телѣсь. и покриваше весь ц(а)рнград(ь)²²³, и чюждахъ се в(ь)си²²⁴ людѣе. ѡт[ь]к[оу]доу нсходнтъ

¹⁹² На: на.

¹⁹³ * На: онѣи стоупахоу мнѣше ѡко прострѣто ѣ. и выпадахоу се въ пропасть. и тако до свѣта въсе поуби.

¹⁹⁴ На -1.

¹⁹⁵ На: на оутрѣи.

¹⁹⁶ На: поѣти.

¹⁹⁷ На: прибраше се.

¹⁹⁸ На -1.

¹⁹⁹ На: 3, 2, 1.

²⁰⁰ На: вѣльмоужнѣ.

²⁰¹ На: пискоупнѣ.

²⁰² На: послушантѣ.

²⁰³ На: болгарѣ.

²⁰⁴ На -3.

²⁰⁵ На: братнѡмь.

²⁰⁶ На: свонѡмь.

²⁰⁷ На -1.

²⁰⁸ На -1.

²⁰⁹ На: ѣ.

²¹⁰ На -1.

²¹¹ На: болгарѣ.

²¹² На -1.

²¹³ На -1, + съ плаѣи и.

²¹⁴ На + вѣлнцѣмь.

²¹⁵ На: пвстише (се).

²¹⁶ На: ндоше єго.

²¹⁷ На: въ ѣрлѣмь.

²¹⁸ На: и.

²¹⁹ На -1.

²²⁰ На -4.

²²¹ На -1.

²²² На -1.

²²³ На -1.

²²⁴ На -1.

бл(а)говѣханіе. єдїнна д(ѣ)в(н)ца поведа како быс(тъ)²²⁵. и приш[ь]дѣше²²⁶ ѿт[ь]врѣзоше пропасть. и ѿбрѣтоше²²⁷ с(вѣ)тага телѣса, *плавающа врѣхъ, въ мѣрѣ иже истѣкше іес(тъ) ѿт[ь] с(вѣ)тїнх(ь) телѣсь. и²²⁸ хотѣхъ || (70б) изетїн с(вѣ)тага телеса. нѣ²²⁹ не хотѣхоу изетїн²³⁰. а проклетон ѳеѿфане чрѣва расточїше по градуу.

б(о)гоу же нашему слава въ вѣкы аминь:~:

Патријаршијска библиотека у Београду, број 343,
последња четвртина XVII века, 451а-454а

(451а) <Б>а та же времена беше ц(а)рь фока именованъ. ижеаше братїе свое ѿ и вон бѣхъ васи:~: и ѿбхождахъ васъ землю егда наситити се полема и не ѿбретахъ да кѣто ли вонскою или коєю нтростїю:~: || (451б) наелн се юхъ ратню ѿни бо ѿ хождахъ нишице спасенїа и не помѣахъ никого са собою ходити ѿни же равростїю ц(а)ре и васе езикн избивахъ ѿни бо васи братїа ѿ бѣхъ б(о)га боещи се и ва ноци снах[ъ] не знаахъ васи б(о)га славецѣ ва ѿалтїри:~:

ц(а)р же фока егда хотеаше спати ижеаше ва своен полати постелю каменне ѿстро іако ножи таково покони єму беше на ногъ васехъ ноцѣ стоаше и ѿалтїрь непрестанно поаше:~:

Сабравшии се колїаромъ и кнезомъ и патриархомъ и епискѣпомъ и придоше ка ц(а)рь фоки и г(лаго)лахъ помилви насъ г(о)с(поди)не ц(а)рь помилви насъ:~: єдино просїмо з тебе даждѣ намъ:~: іако вндевѣ нхъ весело и са радостїю просеще:~: и рече ка нїма са клетвою тако ми сатворишаго насъ и васъ васеленою да дамъ вамъ прошенїе и рекоше єму іако єси добаръ ва васех[ъ] твое државѣ аще би ижеашъ ц(а)р(н)цѣ ижеашъ би синове ц(а)р(ъ)ствїа твоего:~: и ц(а)р(н)цѣ наше || (452а) весело би бїло ѿ томъ:~: на молии ти се помли себе ц(а)р(н)цѣ да и ми веселии се ѿ тебе:~:

ц(а)р же повеле сатворити калигнѣ велми мале:~: и рече нїмъ приидите калигнѣ сїе да коен приидѣт се тѣи приведите ми и хоцѣтъ бити мнѣ ц(а)р(н)ца:~: таже поємше калигнѣ и не ѿбретоше нїгде:~: и придоше же ка єдинои крчмарици ижеаше же єдинъ ѿт[ъ]роковицѣ именованъ ѳеѿфана:~: и тѣи приємши калигнѣ таже сабравшии се васех[ъ] и патриархи (Sic!) и епискѣпѣ:~: (Sic!) и поємше ѳеѿфанѣ са радостїю и са частїю село:~: и приведоше ю ка ц(а)рь г(лаго)люще се єсть госпожда наша:~: ц(а)р же вока венча се са нею люди ради:~:

єгда же вазрасте ѳеѿфана ц(а)р(н)ца и рече ка ц(а)рь слнши г(о)с(поди)не ц(а)рь трешна твоя зрела єсть и време зобати ю и іавка т(в)ѿга за бране доспела єсть и време тебе братн нхъ:~: ц(а)р же рече ѳеѿфанѣ млчи млчи ѳеѿфано пожди мало || (452б) что

²²⁵ На -2.

²²⁶ На: придоше, + и.

²²⁷ На: вндѣше.

²²⁸ * На ѿ.

²²⁹ На: нѣ.

²³⁰ На: изити.

ли обрешемо ва томъ да пондъ ва їерусалимъ и поклоню се за те и за ме и егда вазвращъ се сатворъ те нгъменїсомъ азъ нгъменъ бѣдъ и д(8)ше наше спасемо:.

Тогда проклета феофана помисли ва своемъ ср[ъ]д[ъ]цихъ зане мисли и призва единого раба именовъ цидискию он же рече се госпожде рече елиъ она аще сатвориши ли хотенне велико добро сатворъ тебе цидискине рече не разумеѣтъ ѿ чедъ она рече елиъ: бѣди ли мѣжъ цидискине рече не сатворъ то азъ господинъ моелиъ не хрци ли второе речн тее феофана рече сатвори[тъ] ли хотенїе и сатворъ те ц(а)ра: цидискине побеже феофана проклета украсивъ себе пѣрихождаше на постелю его цидискине васагда ѿт[ъ]бегаше скрбе: она же васагда блажнаше его и тако слеже са нею цидискине ѿ горе мене что сатвори феофана рече мачн цидискине || (453а) азъ тебе приведеъ и погъбиши его: и ти приидиши цар[ъ]ство его: имаше ц(а)р[ъ] фока мачъ и плаваше железо тако вода и вазаши феофана мачъ ц(а)ревъ и дастъ елиъ и приведе цидискию ва тинницъ ц(а)ревъ и рече елиъ здари не бон се ница: ц(а)р же фока стоиаше држаше ѱалтир[ъ] ва рѣкъ своєю непрестано молаше се б(о)гъ: цидискине же пристѣпивъ сазади и здари его мачемъ и пресеце его на двоє ц(а)р же расеченъ врже ѱалтир[ъ] и здари цидискию ва главъ и тѣ ѿба здреста:.

феофа(на) же са двема д(е)вницама поемши ц(а)ра бѣх бо по среде полате ц(а)реве пропасть и ѿт[ъ]кривши теофана пропасть и ваврже ва ню ц(а)ра и прикри сагомъ са двема ѿт[ъ]роковницама: посла раба и рече тако г(лаго)летъ ц(а)р[ъ] призовнте ли братнию мою ере нешо брза работа ц(а)река и прихождахъ единъ по единомъ не ведехъ бо ничто и егда вахождахъ ва полатъ тогда || (453б) феофана са двема девницама любеще и обиемахъ тако любеще нхъ и привождахъ и на пропасть: они же стѣпахъ мнеще посланно е и вападахъ ва пропасть тѣ такожде и вась братнию погъби ва единъ ношъ: и цидискию сакри проклета же феофана много мѣжа обрете и степеса его царемъ дондеже светъ васна и призва ка себе боляре: и речех[ъ] нидъ слишите ли ви велици ц(а)р же вока а г(о)с(поди)нъ вашъ а мон мѣжъ вазацъ братнию своєю и веде ва корабалъ и ѿтидехъ ва їерусалимъ а мени даде сего мѣжа а ваца г(о)с(поди)на да садржитъ дондеже онъ придетъ:.

Тогда ти боляри распвстише и по моръ и по свхъ искати его и распитѣюще ѿ них[ъ] и не обретоше да ви тко поведалъ ѿ ни и савраше се васн и рекоше повежд[ъ] намъ феофано где кс(тъ) ц(а)р[ъ] нашъ са братнею своєю: она бо васе едино г(лаго)лаше: и || (454а) исхождаше мира благоуханїе ис телесъ нхъ с(вет)ыхъ и покриваше васъ градъ: и васи бо не разумевахъ: ѿт[ъ]къдъ е(с)тъ миро благоуханне: (Sic!) се одина же д(е)вица поведа нидъ и придоше васн боляре и кнези и патрихари (Sic!) и еписквпи ѿт[ъ]крише пропасть и видеше планъ мира плавующъ: и много хотехъ изнети нхъ на не васхотеше светыхъ телеса изнети из рова проклетон феофани расточиншехъ чрева по градъ и тако зае д(8)шъ своєю изврже:.

Видите ли братне како е жена погъбише е мѣжи благоговенни: феофана ц(а)ра фокъ и брати его деветъ: ева адама из раа изведе и погъби преластнию салсона ц(а)ра давида са сазади из ѿла изведе: и погъби. и велъзавела пр(о)рока илию по светъ гоняше нродниада исоанна кр[ъ]стнителя погъби скврнаго смешенни радн:.

Б(о)гъ нашелъ слава и држава ва веки аминъ